

Informatie over de korenwolf

De korenwolf behoort tot de familie van de Cricetidae ofwel knaagdieren.

Hoe leeft een korenwolf?

De Europese hamster staat in Nederland bekend onder de naam korenwolf. De naam korenwolf is afgeleid van het Limburgse dialect 'korenwoof'. 'Woof' betekent inhalig en koren is zijn voedsel, dat hij 'hamstert' en in zijn burcht opslaat. De Europese hamster wordt ook wel veldhamster, gewone hamster of zwartbuikhamster genoemd. Hamsters zijn unieke knaagdieren met een krachtige, gedrongen bouw en korte poten en grote oren. Bij het lopen hangt de buik dan ook haast op de grond, maar niettemin kan hij zich uitstekend voortbewegen. Hij verplaatst zich snel, zowel lopend als springend.

De vacht is oranjebruin, met op zijn kop, nek en hals witte vlekken. De poten zijn wit en de buik zwart. Dat is opvallend, want de meeste zoogdieren hebben een lichte buik.

Hamsters verkennen de omgeving door op hun achterpoten te gaan zitten en scherp rond te kijken en te snuffelen. Als hij zich verdedigt gaat hij op zijn achterste zitten en ontbloot zijn tanden. Voelt hij zich bedreigd, dan kan de hamster zeer agressief reageren, door zijn wangzakken op te blazen en dreigende geluiden te maken. Zijn zwarte buik biedt hem ook enigszins bescherming tegen vijanden. Wanneer de hamster in de schemering op pad gaat en hij rechtop staat, gaat hij op in de nachtelijke achtergrond van zijn omgeving. Om te overleven spelen bovendien zijn aangeboren wantrouwen en zijn niet te onderschatten vaardigheid om zich te verweren een rol.

Met zijn korte sterke voorpoten is hij in staat om een twee meter diep gangenstelsel te graven. De hamster brengt de meeste tijd van zijn leven onder de grond door. Zijn enigszins spitse kop en snuit zijn daarbij voordelen.

Roofvogels en kleine roofdieren (onder andere de wezel), maar vooral de vos zijn de grootste vijanden van de hamster.

Waar woont de korenwolf?

De hamster is van oorsprong een Oost-Europese steppenbewoner, maar met de opkomst van de landbouw breidde zijn leefgebied zich meer naar het westen uit. Hij komt voor van Zuidwest-Rusland via de Donauvallei en de Pannonische vlakte door Duitsland tot Zuid-Limburg, Oost-België en Noordoost-Frankrijk. De korenwolf die in Nederland voorkomt is een aparte ondersoort van de Europese hamster. Deze soort komt ook voor in een deel van België en Duitsland, waarbij Limburg precies in het midden ligt. Hij leeft vooral in graslanden, velden, steppen en akkers, heeft hij een losse ondergrond nodig om zijn gangen te graven.

Wat eet de korenwolf?

De hamster is een knaagdier dat bijna alles eet, bij voorkeur plantaardig voedsel. Hij heeft een gevarieerd menu nodig van verschillende granen, luzerne en rode klaver, akkeronkruiden en wilde planten. Ook eet hij bieten, aardappelen, peulvruchten, fruit en noten.

Naast dit plantaardig voedsel eet hij insecten, regenwormen, kleine zoogdieren, kikkers en slakken.

Het voedsel wordt in de grote wangzakken verzameld en zo naar de ondergrondse voorraadkamers gebracht. Vandaar de naam hamsteren. Deze wangzakken, die zich uitstrekken tot achter de oren, kunnen 40 tot 50 gram voedsel bevatten. Hij leegt zijn wangen door middel van zijn voorpoten. De voedselvoorraad kan verschillen van circa 2 tot 15 kilogram.

Hij gebruikt de wangzakken ook om te zwemmen. Als hij een stroom wil oversteken, blaast hij zijn wangen op met lucht om zichzelf makkelijk drijvend te houden.

Hoe ziet een hamsterburcht eruit?

De hamster is een solitair levend dier dat leeft in een ondergronds gangenstelsel in akkers en steppen dat hij netjes en schoon houdt. Dit netwerk kan tot twee meter diep zitten. De gangen met een diameter van zes tot acht centimeter kunnen soms behoorlijk steil zijn, waardoor hij bij gevaar snel kan verdwijnen. Opvallend is dat geen burcht gelijk is. Dit heeft te maken met de leeftijd van het dier. Hoe ouder de hamster wordt, hoe groter en ingewikkelder de burcht is. De hamster graaft zijn burcht op plaatsen waar hij geen grondwateroverlast verwacht. Hij legt kamers aan voor voedselvoorraden, een wc en nesten. De nesten zijn vaak bedekt met gras, hooi en ander zacht materiaal. Rond de burcht is het territorium van de hamster enkele tientallen vierkante meters groot. Hij duldt geen indringers.

Gaat de korenwolf in winterslaap?

Als de herfst komt, maakt de korenwolf alle uitgangen dicht met aarde. In het diepste nest houdt de hamster van oktober tot april een winterslaap, waarbij zijn lichaamstemperatuur tot 5°C (normaal 32°C) daalt. De winterslaap onderbreekt hij elke vijf tot zeven dagen om te eten van zijn voedselvoorraad. Eigenlijk noemen we dat verschijnsel dan winterrust. Ook buiten de winter is de hamster een echte slaapkop: ongeveer 20 uur per dag huist hij in zijn nest. Alleen in de late avond of vroege ochtend komt hij naar buiten om te eten.

Hoe vindt de voortplanting plaats?

Na de winterslaap breekt de paartijd aan. Hierbij dringen de mannetjes binnen in de leefgebieden van de vrouwtjes, wat gepaard gaat met veel gesnuffel, voorzichtig snuitgeduw, talrijke keren loos alarm en allerlei schijnbewegingen. Maar uiteindelijk begint het mannetje te snuiven en tanden te knarsen en kan er gepaard worden. Na de paartijd wordt hij direct het leefgebied van het vrouwtje (haar territorium) weer uitgejaagd.

Na 18-20 dagen worden 3 tot 16 kale, blinde jongen geboren. Ze wegen dan zo'n zes tot tien gram. Het vrouwtje heeft maar acht tepels. Is de melkproductie gering dan wordt het teveel aan jongen opgegeten. Na een week knabbelen de blinde jongen al aan (groen)voer dat moeder heeft meegebracht. Na 14 dagen gaan de ogen open en kunnen de jongen het nest verlaten. Na $\pm$ 18 dagen zijn de jongen van de tepel af en worden door de moeder uit de burcht verjaagd. Ze zijn dan zo groot als een veldmuis en geheel op zichzelf aangewezen. Na 8 tot 12 weken zijn ze volgroeid.

Worden korenwolven met uitsterven bedreigd?

Van oudsher komt de hamster in Nederland voor op leemhoudende gronden (löss), in midden- en zuid-Limburg. Er kwamen vroeger regelmatig hamsterplagen voor, waardoor hij bij de boeren zeker niet populair was. Nu zijn de aantallen zo gering dat de meeste boeren niet eens weten dat er hamsters op hun akkers leven. De hamster was in 1970 nog niet in zijn voortbestaan bedreigd. De aantallen waren toen al wel jaren aan het afnemen. Na 1970 echter raakte de soort gaandeweg zeer veel

leefgebied kwijt door onder andere veranderende landbouw (akkers werden omgevormd tot grasland of maïsveld met veel drijfmest), versnippering van leefgebied door huizenbouw, aanleg van industrieterreinen, wegen en verkeer.

Overige leefgebieden gingen in kwaliteit achteruit en raakten meer en meer van elkaar gescheiden. Uit onderzoek bleek dat de soort feitelijk uitgestorven was. Een fokprogramma en de vorming van reservaten waren de uiterste redmiddelen om de soort voor Nederland te behouden. Hieronder lees je hoe Blijdorp er met succes aan meegewerkt heeft om dit voor elkaar te krijgen.

Hoe leven de korenwolven in Blijdorp?

In het voorjaar van 1999 waren er nog maar vier korenwolven in Limburg. Op verzoek van het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselwetenschappen (LNV) werd Blijdorp gevraagd om samen met de stichting Das en Boom een fokprogramma op te zetten. Samen begon men in oktober 1999 met een fokprogramma, beide instanties met zeven hamsters. Blijdorp kreeg drie mannetjes en vier vrouwtjes van één à twee jaar oud.

Das en Boom is later uit het programma gestapt en Blijdorp werkt nu samen met dierentuin Gaiapark aan het fokprogramma.

Niet zichtbaar voor het publiek staan muisvrije bakken van 60x100x60 cm met hierin een baal stro, waarin de hamsters hun gangen en burcht kunnen graven. Per bak is één hamster gehuisvest. Alleen in de paartijd (mei-juni) komen de dieren bij elkaar. Dat gaat als volgt: er is een opstelling van drie bakken naast elkaar. Links wordt een mannetje geplaatst, rechts een vrouwtje en in het midden een algemene bak, waarin de paring plaats moet vinden. Deze kan ook nog met een schuif in tweeën gedeeld worden.. Als alles goed gaat paren de dieren zo'n 20 keer. Daarna worden ze weer gescheiden en volgt er een rusttijd van twee dagen, waarna ze nogmaals samenkomen. Om te testen of de paring geslaagd is wordt drie dagen lang

geprobeerd het mannetje en het vrouwtje weer samen te brengen. Bijt het vrouwtje flink van zich af en volgt er geen nieuwe paring, dan is het vrouwtje zwanger. Ze maakt haar nest in het stro dat normaal plat is aan de bovenkant, maar waarin dan bulten verschijnen.

Na 18-19 dagen komen er gemiddeld vijf à zes jongen ter wereld. De jongen blijven drie weken bij hun moeder. Daarna gaan de jongen voor de sociale binding gezamenlijk in een eigen bak. Hierna zijn ze klaar om uitgezet te worden in Limburg. Na twee maanden zijn de jongen al klaar om zelf te paren (geslachtsrijp).

De dieren worden twee maal per jaar (mei en juni) uitgezet.

Ze worden vooraf gechipt en een aantal wordt uitgerust met een zender, zodat deze dieren nog een tijdje gevolgd kunnen worden. Veel dieren vallen ten prooi aan vossen, buizerds en honden. Eén van de projectmedewerkers volgde eens zo'n dier met zender en zag hem in de poten van een buizerd door de lucht voorbij komen vliegen.

In Blijdorp worden de dieren één maal per dag gevoerd met gemengd knaagdierenvoer, hondenbrokken, groente en fruit. Verder nog extra: meelwormen, sprinkhanen of krekels, doppelinda's, zonnebloempitten, kruiden zoals luzerne, zuring, weegbree, paardebloem en klaver.

Hun bakken worden één maal per maand verschoond; bij meerdere jongen in een hok eens in de drie weken.

In de periode van 2000 tot 2007 werden er meer dan 900 korenwolven geboren, waarvan er 600 uitgezet zijn in het wild. In de herfst van 2007 telde men in het wild een populatie van ongeveer 1200 hamsters!

De korenwolf, de samenvatting

<u>Namen</u>	Latijn	Cricetus cricetus
	Engels	Common Hamster; European hamster; Blackbellied hamster
	Duits	Feldhamster: Schwarzbauhamster; Europäische hamster
	Frans	Grand hamster; Hamster d'Europe; Le hamster commun
<u>Systematiek</u>	Klasse	Mammalia – Zoogdieren
	Orde	Rodentia – Knaagdieren
	Familie	Cricetidae
	Soort	Cricetus cricetus

Uiterlijkheden

Gewicht:	: 150-500 g
Lengte	: circa 25 cm
Staartlengte	: circa 5 cm
Max. leeftijd	: 4 jaar
Volwassen met	: vrouwtje 2 mnd; mannetje 2-3 mnd
Bijzonderheden	: graaft holen met uitgebreid gangenstelsel, met aparte nest- en voorraadkamers.

Verspreidingsgebied

Midden- en Oost-Europa, plaatselijk in West-Europa.

Biotoop

Akker-, bouw- en grasland, steppen.

Natuurlijk voeding

Zaden, wortels, groene grashalmen, insecten en amfibieën.

Voortplanting

Zoogdier	
Draagtijd	: 18-20 dagen; tussen april en augustus.
Aantal jongen	: 4-16; 2-5 nesten per jaar.
Zoogtijd	: 3-4 weken

Relatie tot de mens

Sterk bedreigd in Nederland.